

Nr 386.

Av herr Ohlin m. fl., om förhöjt anslag till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån.

Till skillnad från vad som under senare år blivit regel har socialministern nu redan i statverkspropositionen funnit sig kunna lägga fram definitiva förslag till förbättrande av bostadsförhållandena. Detta ger riksdagen mer tid för ställningstagandet till dessa viktiga frågor, och vi uttalar vår tillfredsställelse häröver.

För vår del har vi konsekvent stött det allmännas strävanden att förbättra bostadsförhållandena i landet. Den principiella huvudinvändning vi gjort har icke berört åtgärdernas omfattning, utan bestått i en bestämd opposition mot att dessas utformning i vissa fall fått bestämmas av socialistiskt motiverade önskningsar att försämra konkurrensmöjligheterna för enskild företagsamhet på detta område i jämförelse med andra företagsformer. Dessutom har man inte tillräckligt sökt utnyttja den stimulans till effektivt och billigt bostadsbyggande, som kan ernås genom att goda insatser i detta avseende blev till ökade förtjänster. Dessa socialistiska inslag i politiken har enligt vår mening ingalunda gagnat huvudsyftet att så snabbt som möjligt övervinna bostadsbristen och höja bostadsstandarden. Vi återkommer i det följande till detta spörsmål.

1. *Det allmännas generella stöd till nyproduktionen.*

Det allmännas stöd till förbättring av bostadsförhållandena utgår i två olika huvudformer. De s. k. generella subventionerna till nyproduktionen utgår till företag, som uppför nya hus, medan bostadsrabatterna är knutna till barnfamiljer med inkomster nedanför vissa inkomststreck. Vi har i vår motion i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag om anslag på kapitalbudgeten till bostadslån lagt fram våra synpunkter på angelägenheten av en successiv avveckling av de generella subventionerna liksom föreslagit en övergång från det nuvarande systemet med kapitalsubventioner till räntebidrag. Vi har därvid anslutit oss till Kungl. Maj:ts ställningstagande beträffande den reella omfattning, som stödet till nyproduktionen skall ha under ifrågavarande period.

Frågan om kapitalsubvention eller räntebidrag är ingalunda en bokföringsfråga. Den gäller tvärtom det viktiga spörsmålet om skattebetalarna skall tills vidare genom skatter finansiera en stor del av kapitalkostnaderna för nybyggda bostäder och göra detta i vida större utsträckning än vad som svarar till de förluster, som kan väntas drabba statskassan. Vi vänder oss häremot. De betydande belopp, som skattebetalarna hittills inbetalat

— bl. a. som nedan påpekas för avskrivning å tertiärlån — utöver vad som kan anses motsvara förlustrisker för statskassan, anser vi utgöra riskfonder, som — jämte andra skäl — motiverar att skattebetalarna under de närmaste åren avkräves endast de faktiska löpande ränteförlusterna och en måttlig avskrivning. Detta är likväl fullt tillräckligt för att täcka de samlade förluster, som kan väntas uppkomma för det allmänna.

Vi vill även här upprepa vad vi i annat sammanhang och även föregående år starkt underströk, nämligen att formen med räntebidrag enhälligt förordades av 1951 års bostadsutredning och tillämpas i t. ex. England, där man haft en långvarig erfarenhet av statligt stöd till bostadsproduktionen. En sådan omläggning med dess väsentligt mindre krav på skattebetalarna synes oss desto mera välmotiverad, som vid nuvarande tidpunkt den hittills tillämpade ordningen med dess stora med skattemedel finansierade avskrivningar lett till uppsamlingen av mycket betydande avskrivningsbelopp eller riskfonder. Enbart för tertiärlån, som för närvarande löper med tre procents ränta, som amorteras i vanlig ordning och på vilka hittills endast, i betraktande av deras totala omfattning mycket obetydliga förluster uppkommit, har på så sätt en riskfond på flera hundra milj. kronor bildats. Den verkliga risk, som staten löper för hittills utlämnade tertiärlån kan givetvis bedömas olika men måste ändå sägas vara mycket begränsad fränsett de räntefria stående delarna av egnahemslån beträffande vilka vi icke förutsätter någon ändring i låneformen. Med hänsyn till de redan verkställda avskrivningarnas storlek är fortsatta avskrivningar tills vidare icke motiverade. Vid detta ställningstagande har vi räknat med att det löpande räntebidraget skall inkludera ett belopp, som täcker den årliga skillnaden mellan 3 och 3½ procents ränta på nyutlämnade tertiärlån.

Beträffande tillägglånen har på samma sätt genom hittills skedda avskrivningar bildats en betydande riskfond. För dessa lån är naturligtvis statens förlustrisk avsevärt större och definitiv avskrivning av desamma kan i större eller mindre utsträckning framdeles komma att påfordras. Med hänsyn till de stora avskrivningar, som redan skett, bör man dock även beträffande den del av den statliga långivningen, som bär dessa risker nu kunna nöja sig med en väsentligt reducerad avskrivning mera motsvarande en normal amorteringstakt. En sådan avskrivning kan inkluderas i ett löpande bidrag, som naturligtvis även skall täcka den årliga räntan på ifrågavarande lånedel. Dessutom föreslår vi i annan motion, att de belopp som enligt beslut av 1953 års riksdag inflyter i ränte- och amorteringsbetalningar på vissa äldre tillägglån användes för extra avskrivning av nya tillägglån.

Vi räknar alltså med att bostadsproducenterna från och med nästa budgetår skall erhålla ett enhetligt statligt lån och i samband därmed ett tills vidare löpande årligt bidrag av den storleksordning som erfordras för att

stödeffekten skall bli densamma som Kungl. Maj:t föreslagit. Några tekniska eller praktiska svårigheter att övergå till denna ordning föreligger, som bostadsutredningen påvisat, icke. Kostnaderna för detta bidrag synes oss böra redovisas på femte huvudtiteln under rubriken kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter.

Vi beräknar för nästa budgetår dessa kostnader på följande sätt. Socialministern har uppskattat behovet av anslag för tertiärlån under nästa budgetår till 400 milj. kr. En halv procents ränta på detta belopp, alltså 2 milj. kr., bör ingå i kostnaden för det löpande bidraget. Dessa medel synes lämpligen böra tillföras avskrivningskontot för tertiärlån. Socialministern har vidare beräknat anslaget för tilläggs-lån till 150 milj. kr. En annuitet, som inkluderar en tillfredsställande förräntning och amortering av denna lånedel, kan bestämmas till 6 %, motsvarande i detta fall 9 milj. kr. Av det senare beloppet bör räntebidrag utgå i sådan omfattning att stödeffekten blir den av Kungl. Maj:t avsedda. Återstoden, som alltså kommer att motsvara amorteringsdelen, bör tillföras avskrivningskontot för tilläggs-lån. För framtiden bör en sammanläggning av detta avskrivningskonto med detsamma för tertiärlånen övervägas. Att det löpande bidraget inkluderar en sådan amorteringsdel, som överföres till avskrivningskonto, betyder naturligtvis, lika litet som tidigare avskrivningar, att staten frånhänder sig rätten att, om läget med hänsyn till bostadspolitiska skäl så medger, göra sin fordran gentemot låntagarna gällande.

Det löpande bidraget kan således beräknas till $2 + 9 = 11$ milj. kr. och om kostnaden härför tillägges det ökade anslaget för kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter stiger detta från 13,2 till 24,2 milj. kr.

Bostadsstyrelsen bör även för nästa budgetår erhålla bemyndigande att meddela preliminära beslut om löpande bidrag intill ett belopp av 12,75 milj. kr.

2. Bostadsrabatterna.

Riksdagen beslöt förra året på förslag av socialministern en omläggning av bostadsrabatterna. Vi anslöt oss vid riksdagsbehandlingen till den uppfattningen, att denna omläggning bort medföra ett bättre stöd till särskilt stora barnfamiljer med låga inkomster än vad som med socialministerns av riksdagen godkända förslag blev fallet. Å andra sidan skulle med vår linje höjningen av bidragen till en del andra barnfamiljer ha blivit något mindre. Vi har givetvis alltså samma principiella uppfattning i denna fråga. Då emellertid nu en omläggning av rabattsystemet genomförts skulle det självklart medföra betydande olägenheter att efter så kort tid på nytt förändra detsamma. Vi avstår därför från att nu åter resa denna fråga.

3. Lånevillkoren för olika företagsformer.

Som utförligt motiverades i vår motion nr 523 till föregående års riks-

dag, har skälen för att bereda olika företagsformer likvärdiga konkurrensvillkor inom bostadsproduktionen vuxit i styrka. I herrar Cassels, Thunholms och Wedéns reservation till bostadsutredningens betänkande framlades detaljerade förslag härför. Vi påyrkar att dessa förslag nu genomföres och vidare att den alltjämt bibehållna extra amorteringsbördan för enskilda företag avvecklas.

4. Uppmuntran åt effektiv och billig bostadsproduktion.

Som vi inledningsvis framhållit har den svenska bostadspolitiken inte lyckats åstadkomma ett tillräckligt förbilligande av bostadsproduktionen, vilket bl. a. sammanhänger med att de ekonomiska stimulanserna åt dem som bygger effektivt och ekonomiskt till stor del bortfallit. Hyrornas fixering efter bostadshusens produktionskostnader har nämligen denna ogynnsamma verkan. I utlandet synes man på flera håll — genom att de normala kostnaderna för vissa typer av hus och lägenheter kunnat bedömas — börjat använda en sådan ordning att ekonomiska fördelar tillfaller de effektiva och uppfinningsrika, vilket verkar sänkande på kostnaderna. I längden medför detta en reduktion av hyresnivån under vad den eljest skulle varit. Vi anser angeläget, att möjligheterna att uppnå motsvarande fördelar i vårt land omsorgsfullt prövas och föreslår en specialutredning härom byggd på utländska erfarenheter, bl. a. från England och Tyskland.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta:

1. att godkänna en höjning av anslaget under femte huvudtiteln till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter från 13 200 000 till 24 200 000 kronor;
2. att bemyndiga bostadsstyrelsen att under budgetåret 1954/55 meddela preliminära beslut om löpande bidrag till bostadslån intill ett belopp av 12,75 milj. kronor;
3. att hos Kungl. Maj:t begära att lånevillkoren för olika företagsformer inom bostadsproduktionen från och med 1 juli 1954 omläggas enligt i motionen angivna riktlinjer i syfte att bereda likvärdiga konkurrensmöjligheter;
4. att den extra amorteringsskyldigheten för enskilda företag omedelbart skall avvecklas;
5. att hos Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning rörande en ändring av bostadspolitiken, som gör det mera lönande än hittills att effektivisera och förbilliga bostadsproduktionen.

Stockholm den 27 januari 1954.

Bertil Ohlin.

Wald. Svensson.

Filip Kristensson

i Osby.

Sven Wedén.

Manne Ståhl.